

3 POLITICKÉ IDEOLOGIE

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Tato kapitola seznámí posluchače kurzu se základním vymezením politických ideologií. Posluchači budou seznámeni s tím, co jsou ideologie a jakými znaky se vyznačují. Závěr kapitoly je věnován nejvýznamnějším politickým ideologiím a jejich vývoji.

CÍLE KAPITOLY

Cílem kapitoly je přiblížit politickou filozofii a přiblížit její vliv na politologii. Cílem kapitoly je také představení nejvlivnějších politických ideologií.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

1 hodina

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Klíčová slova: politická filozofie, ideologie, konzervativismus, liberalismus, socialismus.

3.1 Úvod

Kapitola seznamuje posluchače kurzu se základním vymezením politických ideologií. Posluchači budou seznámeni s tím, co jsou ideologie a jakými znaky se vyznačují. Závěr kapitoly je věnován nejvýznamnějším politickým ideologiím a jejich vývoji. Politická filozofie usiluje po poznání správného a spravedlivého politického zřízení za pomoci určení standardů spravedlnosti a dobra. S prvními díly z oblasti politické filozofie jsme se mohli setkat v antickém Řecku a přibližuje je první kapitola této distanční studijní opory.

3.2 Výkladová část

Politická filozofie kriticky posuzuje představy o politice v reálně existujících společnostech, vykonávané mocenskými politickými elitami. Politická filozofie obohatila politologii o pojem ideologie. Ideologie nacházely svůj silný odraz v politickém myšlení a staly se skutečně mocným nástrojem pro formování politických stran. Politickou ideologii přitom můžeme pojímat jako „systém idejí, soustavu názorů či světonázor, transformovaný v doktrínu politické strany nebo skupiny. Tento svět idejí chce reálný svět nejen vysvětlit, ale také změnit.

Ideologie tedy představuje velmi komplexní, systematickou doktrínu. Ambicí ideologií není pouze vysvětlit či analyzovat teorii společnosti, ale velice často hlásá změnu a stává se mocným apelem pro společnost. .

Jim Riley shrnul hlavní znaky ideologií. Podle něj se jedná o:

- a) soudržný soubor idejí o politice
- b) soubor těchto idejí byl vytvořen intelektuálními elitami
- c) myšlenky byly posléze rozšířeny do masové společnosti
- d) mohou se měnit
- e) mohou být překrouceny nebo zjednodušeny
- f) jsou mocným impulsem pro lidské chování a konečně také instrumentem manipulace ze strany mocenských vůdců.

3.2.1 ZÁKLADNÍ IDEOLOGIE

První ideologií, kterou opora představuje je liberalizmus, který vznikl v Anglii v průběhu 17. století. Název této ideologie je odvozen od slova *libertas*, znamenající svobodu. Tato ideologie klade hlavní důraz na svobodu jednotlivce. Dalším, silným, požadavkem je otevřená společnost, skládající se ze svobodných individuí. V klasickém liberalizmu je tato svoboda chápána jako svoboda od autorit, tradic. Požaduje sice jejich omezení, v žádném případě však neusiluje o jejich destrukci. Mezi zakladatele této ideologie patří Thomas Hobbes a zejména John Locke. V rané fázi byl také liberalizmus doplněn o ekonomickou doktrínu za přispěním významného ekonoma Adama Smithe, který publikoval monografii s názvem *Bohatství národů*, v níž položil základy vlivné teorie svobodného trhu. Všechny liberální koncepce se vyznačují kladením důrazu na individuální svobody a ochranu společnosti před vnějšími zásahy centrálních vlád.

Liberalismus rovněž odmítá výrazné zásahy vlád do ekonomického systému, jež by mohly vyústit v nerovnováhu trhu.

Další ideologii představuje konzervatismus. Původ názvu této ideologie je odvozen z latinského slova *conservare*, což znamená zachovávat. Tato ideologie klade hlavní důraz na zachovávání tradičních hodnot a také tradičních principů, jimiž se společnost dlouhodobě řídí. Z důvodu kulturních odlišností, může nabývat konzervatismus v různých zemích různé podoby, přesto je hlavním rysem zachovávání osvědčených principů v životě společnosti, zajišťující stabilitu a řád. Konzervatismu není proti společenskému vývoji, přesto je zdrženlivý vůči překotnému, či radikálnímu vývoji, který může vést k revolucím a chaosu. Za otce konzervatismu je pokládán Edmund Burke, který poukazoval na revoluční chaos ve Francii po roce 1789. Po tzv. Velké francouzské revoluce byly zničeny všechny tradiční instituce, což podle Burka vyústilo v celospolečenský chaos a později teror. Přestože ještě v 19. století stál konzervatismus v protikladu s liberalizmem, ve 20. století dochází k určitému sblížení konzervatismu a liberalismu. Demokracie a právní řád, založené na soukromém vlastnictví a svobodách jednotlivců se staly součástí politického systému.

Socialismus má totožné kořeny s komunizmem. Oba tyto směry jsou silně spojeny s vizí společnosti, které jsou založeny na rovnosti mezi jednotlivci a sociální spravedlností. Oba se velmi výrazně vymezily vůči kapitalismu, který byl vnímán jako ekonomický systém, umožňující vykořisťování. Odmítaná byla rovněž ideologie liberalismu. Přestože oba směry mají stejné kořeny, později mezi socialisty a komunisty narůstaly ideové rozdíly, jakým způsobem dosáhnout sociálně spravedlivé společnosti. Zatímco socialisté podporovali dosažení cílů nenásilnou formou postupnou evolucí, u komunistů přetrvával požadavek na revoluční změny. Socialisté se preferovali společenské vlastnictví a komunisté prosazovali státní kontrolu téměř do všech ekonomických odvětví. Přestože je tato ideologie mladší než liberalismus a konzervatismus, požadavek jisté formy společnosti založené na rovnosti můžeme najít např. u Platóna, Thomase Mora či Thomassa Campanelly. Nejvýznamnějšími představiteli této ideologie se stali Karl Marx a Friedrich Engels.

3.3 Závěr

Kapitola seznámila posluchače kurzu se základním vymezením politických ideologií. Posluchači byli seznámeni s definicí pojmu ideologie a se základními znaky. Závěrečná část kapitoly byla věnována nejvýznamnějším politickým ideologiím a jejich vývoji. Důraz je

kladen na tři ústřední ideologie: liberalismus, konzervatismus a socialismus, jejich východiska, hlavní představitele a základní teze, které jsou vlastní těmto ideologiím.

QUESTIONS

Kontrolní otázky

- 1) Jaké jsou hlavní znaky ideologie?
- 2) Uveďte hlavní ideologie.
- 3) Který politický filozof je považován za ideového otce konzervatismu?
- 4) Které ideologii je vlastní teze, že společnost by měla klást důraz zachování tradičních hodnot a důsledné dodržování práv?

ANSWERS

- 1) soudržný soubor idejí o politice, soubor těchto idejí byl vytvořen intelektuálními elitami, myšlenky byly posléze rozšířeny do masové společnosti, mohou se měnit, mohou být překrouceny nebo zjednodušeny, jsou mocným impulsem pro lidské chování.
- 2) Liberalismus, konzervatismus, socialismus.
- 3) Edmund Burke
- 4) Konzervatismus

SHRNUTÍ KAPITOLY

Liberalismus vznikl v Anglii v průběhu. Název této ideologie je odvozen od slova *libertas*, znamenající svobodu. Liberalismus klade hlavní důraz na svobodu jednotlivce. V klasickém liberalismu je tato svoboda chápána jako svoboda od autorit, tradic. Požaduje sice jejich omezení, v žádném případě však neusiluje o jejich destrukci. Mezi zakladatele této ideologie patří Thomas Hobbes a zejména John Locke. V rané fázi byl také liberalismus doplněn o ekonomickou doktrínu za přispění významného ekonoma Adama Smithe. Další ideologii představuje konzervatismus. Původ názvu této ideologie je odvozen z latinského slova *conservare*, což znamená zachovávat. Tato ideologie klade hlavní důraz na zachování tradičních hodnot a také tradičních principů, jimiž se společnost dlouhodobě řídí. Socialismus má totožné kořeny s komunizmem. Oba tyto směry jsou silně spojeny s vizí společnosti, které jsou založeny na rovnosti mezi jednotlivci a sociální spravedlností. Oba se velmi výrazně vymezily vůči kapitalismu, který byl vnímán jako ekonomický systém, umožňující vykořisťování. Nejvýznamnějšími představiteli této ideologie se stali Karl Marx a Friedrich Engels.